

Dokumendihaldusnõukogu koosoleku protokoll

Tallinn

24.04.2014

nr 26-3/14-00226/003

Algus: 13.00 **Lõpp:** 15.30

Juhatas: Liivi Karpištšenko

Protokollis: Relika Metsallik-Koppel

Võtsid osa: Kati Liik (Kerli Naruski asendaja), Liivi Leomar, Kärt Allert, Liis Laaneloog, Hille Oidema, Reet Ringo, Riina Velleste, Evelyn Vällik, Toivo Jullinen, Irina Ivahnenko, Terje Mäesalu, Terje Viertek, Ilona Kään

Puudusid: Uuno Vallner, Kaido Palu, Marve Kaljumäe

Kutsutud: Andres Kütt (RIA), Riina Kivi (RIA), Oliver Ojamaa (Riigikantselei), Margus Auväärt (SoM), Indrek Reimand (KuM), Ülo Mürk (HTM), Meelis Pupart (KaM), Margus Püüa (SMIT), Liis Muga (VäM), Meelis Riima (RMIT), Enno Veikesaar (PõM), Hipp Laigu (KEMIT), Mehil Sihvart (RIK), Aivo Lepp (MKM RISO), Merike Merivoo (RMIT), Lauri Tammemäe (RIA), Helena Erin, Janek Rozov, Risto Hinno (MKM ITAO).

Päevakord:

1. Teated (infohalduse analüüsi vahearuanne, DHS arendajatega kohtumine – sh dokumendivahetusviiside klassifikaator).
2. Kesksed infosüsteemid ja asjaajamine
 - Sissejuhatus: Liivi Karpištšenko
 - Ettekanne: Andres Kütt
 - Arutelu

1. Teated (infohalduse analüüsi vahearuanne, DHS arendajatega kohtumine – sh dokumendivahetusviiside klassifikaator.

L. Karpištšenko edastas kaks teadet. PricewaterhouseCoopers Advisors esitas dokumendihalduse ja infohalduse hetkeolukorra analüüsi vahearuanne. Dokument on mõeldud arvamuse esitamiseks ainult adressaatidele, tagasiside palun saata 6.maiks.

Järgmisel esmaspäeval (28.04.2014) on koosolek dokumendihaldussüsteemide (DHS) arendajatega. Üheks teemaks on dokumendivahetusviiside klassifikaatori väljatöötamine, see ettepanek tuli DHS arendajatelt. Klassifikaatorit saaks kasutada ka teistes infosüsteemides (IS).

2. Kesksed infosüsteemid ja asjaajamine

L. Karpištšenko andis ülevaate probleemistikust, mis on jõudnud ITAOni. (Ettekanne on lisatud protokollile.)

Probleem: Sageli jõuab info uue IS loomisest asutusteni alles siis, kui saadetakse IS põhimäärus kooskõlastusringile.

Arutelus leiti, et põhimäärus ei ole IS loomise käivitaja, seda ei saagi enne kehtestada, kui IS on valmis. Esitati arvamus, et IS loomine ja põhimääruse ettevalmistamine peaks toimuma paralleelselt.

IS loomise info on tegelikult RIHAs olemas, aga see info ei jõua õigel ajal õigete inimesteni.

Toodi välja võimalus, et alati on võimalik jätta eelnõu kooskõlastamata, siis ongi halb süsteem ja IS loojal tuleb selle eest vastutada.

J. Rozov selgitas, et kui eelnõus öeldakse, et kulusid ei kaasne, siis sageli tähendab see seda, et tegelikult ei ole osapooli teavitatud ja kaasatud.

Jõuti ühtsele seisukohale, et teadmine IS loomisest peab jõudma seotud asutusteni kohe, kui alustatakse uue IS loomist.

Avalikustamise küsimuses kõlas mõte, et kõige olulisem on hinnata, kas avalik dokumendiregister täidab seda ülesannet, mis algelt sellele pandi.

T. Jullinen leidis, et kesksete ISide dokumentide omaniku küsimus on võimalik lahendada, nt ei ole Rahandusministeeriumi personalidokumendid vaid on avaliku sektori personalidokumendid.

Asutuse sisestatud andmete tagastamine asutusele. Toodi näide, kus sellise lahenduse tagantjäreli loomine (riigitöötaja iseteenindusportaalist) maksis ühele ministeeriumile 8000 €, teiselt küsib arendaja aga juba 40 000 €.

Eri süsteemides asuvad seotud dokumendid. Kaitseministeerium tellis arenduse, et E-arvekeskuses olevad arved oleksid lingitud DHSi GoPro – see on asutuse jaoks lisakulu, kuid vajalik asjaajamise latusamaks korraldamiseks. E. Vällik tõstas küsimuse, kas sellest, et neid linke ei arhiveerita, ei teki hiljem probleeme. Vastus: Antud juhul mitte, sest arve säilitustähtaeg on 7 aastat.

Teavituste saatmisel ISidest võiks mõelda, mis kasutajat huvitab, et ei oleks liigset „spämmimist“. L. Karpištšenko tõi näite, kuidas arsti teavitati DHSis täitmata tööülesandest öösel kell 5. Teine näide, kus osakonnajuhatajat „spämmitakse“ iseteenindusportaalist iga töötaja puhkuse- ja lähetustaotluse menetluskäigu üksikasjadega.

Kokkuvõte: Kesksete ISide arendamiseks tuleb sõnastada ühtsed põhimõtted. Täna RIHA kooskõlastamiseprotsess ei täida oma eesmärki. Rahade taotlemisel kontrollitakse, kas on vajalik eeltöö tehtud, osapooled teavitatud, mõjud hinnatud.

Andres Küti ettekanne (lisatud protokollile).

A. Kütt tõstis esile järgmised põhimõtted: ISi ole mõtet vahetada siis, kui IT-le tundub, et see on aegunud. Iga uus IS toob endaga alati kaasa äriprotsessi muutmise vajadused ja see on see koht, mis ei ole alati päris hästi läbimõeldud. Alustada tuleb alati äriprotsessist, kui teha korda äriprotsess, siis läheb töökorraldus juba sellest paremaks. Kütt rõhutas, et tarkvara ei saa tellida selle alusel, et sa arvad, et tead, mis toimub. Alati tuleb minna ja vaadata, mida kasutaja teeb.

L. Karpištšenko tõstatab küsimuse, kuidas peaks toimima õigesti, kui on protsess keskses infosüsteemis ja see on seotud paljude asutustega, kus on veel omad protsessid. Ja mingi osa saab mõjutatud või muudetud selle tõttu, et väiksed protsessid saavad muudetud.

A. Kütt: Tsentraliseeritud lahenduse tegemisel väiksed protsessid muutuvad ja need, kellel muutub, leiavad alati, et neil läheb halvemaks. Pigem peaks analüüsima, kui palju hetkel toimiv protsess läheb kokku tegeliku vajadusega. Oluline on aru saada, kas mõistlikum on muuta protsessi või teha kallis arendus. Kui mingi osa jäetakse IS arendamisel tähelepanuta, siis on oluline, kas tegemist oli teadliku otsusega või ebakompetentsusega. Uue IS arenduse eesmärk võib olla kulude kokkuhoid, aga selle läbi väheneb paindlikkus.

T. Jullinen rõhutas, et kompromiss peab olema mõistlik.

A. Kütt rõhutas veelkord, et äriprotsess peab olema läbimõeldud ja paigas.

Kõlas mõte, et kui tarkvara on intelligentne, siis on see ka väga kallis – nt eBay.

L. Karpištšenko tõstatab küsimuse, kuidas toimida, kui luuakse uus süsteem ja väidetakse et see on väga kasutajamugav, et kõik hakkavad kasutama, aga reaalselt ei tea ju seda ette.

Toodi välja, et ilmselt on ikka uus IS vanast mingis osas parem ning kasutaja harjub ka halva süsteemiga.

Tehnikud ei suuda tajuda, mis on sellised komistuskohad süsteemis, seda suudab lahendada ainult kasutajate peal testimine.

A. Kütt: võiks mõelda ka nii: vahel ongi paber mõislikum, et kulutus ja võit oleks tasakaalus.

Kesksete infosüsteemide positiivsed näited

Positiivse näitena toodi notaritele tehtud lahendus, millega ollakse üle keskmise rahul.

Notari töö on lepingu ettevalmistamine, neil on vaja kontrollida paljudest registritest, kas maatükk, mille inimene ostab, ei ole koormatud mingisuguste piirangutega, millest ostja ei ole teadlik. Selline kontroll tehakse lepingute ettevalmistamise käigus, sageli mitu nädalat enne tehingu toimumist ning vahetult enne tehingut kontrollitakse uuesti. Loodud päringulahendus näitab, kas vahepeal on infot muudetud.

X-tee on positiivne näide. Peab aru saama, mis võimalusi see pakub ja kuidas saab seal toimetada.

Positiivne näide on digiretsept, millega on Sotsiaalministeerium saanud kontrolli alla ravimiturul toimuva. Antud näite puhul on seotud kokku erinevad osapooled. Ja lähtutakse põhimõttest, et arst väljastab toimeainepõhise retsepti selleks, et patsient saaks ise valida, kui kalli rohu ta ostab.

Kesksete infosüsteemide negatiivsed näited

M. Püüa: Positiivsete näidete puhul kasutatakse riigi infosüsteemi võimalusi. TUTSE puhul tsentraliseeriti kõik: andmed, funktsionaalsus, protsessid ja organisatsioonid. Nüüd on

põhiandmed SAPis, igal asutusel oma register (väike satelliitsüsteem), mille kaudu küsitakse andmeid SAPist ja tehakse tegelikku tööd, enne oli kõigil asutustel endal andmed. Andmeid ei pea kõiki ühte kohta kokku panema. Ühetaolise protsessi mõte oli väga mõistlik, aga selleks ei pea panema kõiki andmeid ühte kohta.

M. Püüa tuletas meelde, et riigi infosüsteem on üles ehitatud põhimõttel, et andmete omanik teeb need teistele kasutatavaks, mitte ei koonda kõiki andmeid ühte kohta.

A. Kütt kinnitas, et hajussüsteem on üks riigi põhimõtteid.

L. Karpištšenko lisas, et SAPi puhul on tekkinud ka litsentsiprobleem, sest on palju kasutajaid.

M. Püüa: Siseministerium on juurutanud ühtse dokumendihalduse süsteemi, aga protsessid jäävad erinevates asutustes erinevaks. Oleme saavutanud ühe teenuse, aga oleme „jooksnud kinni“. Tuleks luua asjaajamise ja dokumendihalduse kompetentsikeskus, mis oleks täiesti absurdne.

Näited infosüsteemidest, mille arendused ei ole olnud kõige õnnestunud: e-toimik, EIS, SAP, väärtomenetluste portaal.

Dokumendihalduselt infohaldusele

M. Püüa tõstatas küsimuse, kuidas piiritleda infohaldust, mis toimub paljudes keskkondades, nt wiki, meilid, lisaks ametlik dokumendihaldus. Kust tekib arhiveeritav koosseis?

A. Kütt tegi ettepaneku jääda selle juurde, mis on reguleeritud. Dokumendi mõiste on kirjas seaduses, mõisted informatsioon ja teadmine on hägune. Tegeleme sellega, mis on reguleeritud.

L. Karpištšenko tõi näitena tõendite väljastamise protsessi. Tuleks mõelda, kellele seda tõendit vaja on ja milleks. Kas seda infot ei saaks vahetada teisiti, kui see info on kuskil IS juba olemas? Ehk peab analüüsima, kus info tekib, milleks me seda vajame ja milleks kasutame.

L. Karpištšenko pakkus välja mõtte, et kui DHSist DHSi edastame dokumente dokumendivahetuskeskuse (DVK) kaudu, siis võiks olla DVK üks riigi infosüsteeme kindlustavatest süsteemidest. Kui dokumente on vaja saata infosüsteemist DHSi, tuleks samuti kasutada DVKd, mitte eaturvalist e-posti või FTP-serveris üles- ja allalaadimist, mis on samuti käsitöö.

L. Karpištšenko tegi kokkuvõtte, milles märkis, et probleemide olemasolust on kõik osapooled teadlikud. Uute ISide loojatele on vaja teadvustada, et ka asjaajajatel on nõuded, mida tuleb arvestada. Dokumendihaldusnõukogu (DHN) ei taha tungida IT arendustesse, aga kui tahetakse arendada uut kesket infosüsteemi, mis puudutavad teiste asutuste tööprotsesse, siis tuleb ka neid vajadusi kaardistada ja nendega arvestada.

Küsitati üle, mida peetakse silmas kesksete infosüsteemide all. L. Karpištšenko vastas, et see tähendab infosüsteeme, mille arendamine mõjutab ja muudab teiste asutuste tööprotsesse. Küsis, kuidas tuleks arendada selliseid ISe, kus asutused teevad ühte lõiku ühetaoliselt.

Leiti, et see on sisuline küsimus, mitte IT küsimus. Aga kes teeb otsuse, peab olema teadlik ka selle otsuse mõjust teistele osapooltele. Ajad, mil IT algatas IS arendamist, on minevik.

M. Püüa tõi välja, et oluline on aru saada, mida me tahame. Selleks, et mõista, kas mingi tegevus on mõistlik, on vaja aru saada, mis on protsessi loogika. Tõendeid väljastati seetõttu, et ei olnud juurdepääsu ISidele.

Toodi ka välja, et kui puudub kaalutusõigus, siis ei ole vaja enam ametnikku protsessi. Näiteks dokumentide korduva väljaandmise puhul, kus ei ole kaalutusõigust, saab seda teha tehnoloogia. Selleks, et õige info oleks õigel ajal õiges kohas, ei ole vaja süsteeme konsolideerida.

M. Sihvart: nõuded tulevad äriprotsessidest. IT tuleb mängu siis, kui sisuline eesmärk on loodud. Otsus, et asi tehakse, on olemas varem, samuti nõuded, millele äriprotsessid peavad vastama. IT eeldab, et tellimise ajaks on need juba osapooltega läbiräägitud. Kui tellija ütleb, kes on kasutajad, kes testivad, siis IT võib küll märgata, et kõiki osapooli pole kaasatud, aga see ei ole kõige õigem koht probleemi lahendamiseks.

L. Karpištšenko: Kes peab teemaga edasi tegelema, et tulevikus samu probleeme poleks? Asjaajamine leiab, et see pole nende võimuses, IT samuti.

T. Jullinen: infohaldus ja IT on mõlemad tugifunktsioonid.

L. Karpištšenko: Seega on mõlemad pooled leidnud, et ISide arendamise eeltöö tuleb ära teha põhi- ja teenusprotsesside omanikel. Ja seega tuleks nende rahastamise otsustamisel vaadata, kas see eeltöö on korralikult tehtud või mitte.

EL järgmise perioodi rahadest

A. Lepp rääkis lühidalt, kuidas ja millele raha hakatakse jagama. (Ettekanne lisatud protokollile)
A. Lepp rõhutas, et kõik ministeeriumid peavad oma finantseerimisvajadused esitama 18. maiks 2014, sellesisuline kiri saadeti kõigile laiali.

J. Rozov rõhutas, et asutustes peavad tekkima teenustele ja protsessidele juhid, konkreetsed inimesed. Kuni asutusel selleks võimekust ei ole, siis raha ei saa.

R. Kivi ütles, et RIHA uuendamine on ka üks järgmise perioodi eesmärk, plaanis on teha kataloogidele uued vaated, uuendada kooskõlastusprotsessi, mis ei tööta praegu nii nagu oli algselt mõeldud, ja uuendada tehniline platvorm. Lisaks on ideena kirjas teenuste kirjeldamise funktsionaalsus. RIHAGA seotud osapooltelt alustatakse ideede kogumist mais-juunis. Kui kellelgi on ettepanekuid, siis võib need saata riina.kivi@ria.ee.

Kokkuvõte:

Nõukogu otsus: teadmine uue IS loomisest peab jõudma seotud asutusteni kohe, kui alustatakse uue IS loomist.

Nõukogu otsus: Kesksete ISide arendamiseks tuleb sõnastada ühtsed põhimõtted.

Teated:

Kõik ministeeriumid peavad oma finantseerimisvajadused esitama MKMile 18.maiks 2014.

Dokumendi- ja infohalduse vahearuandele tuleb saata tagasiside 6. maiks 2014.

Ettepanekud RIHA funktsionaalsuse parandamiseks saab saata riina.kivi@ria.ee

Alanud on DHSide standardlahenduste kasutajate registreerimine RIHAs.

Juhataja
Liivi Karpištšenko

Protokollija
Relika Metsallik-Koppel

Lisad: Liivi Karpištšenko ettekande slaidid

Andres Küti ettekande slaidid
Aivo Lepa ettekande slaidid